

(1888-1966)

*З інших далеких шляхів
на шлях українського
письменства*

**3 березня -- 135 років від дня народження
української письменниці**

Наталени Королеви

Шановні педагоги, користувачі бібліотеки та книголюби! Пропонуємо ознайомитися з матеріалом про талановиту жінку, письменницю, вчену, археолога Наталену Королеву, 135 річниця від дня народження якої вповнюється 3 березня. Текст запозичений з веб-сторінки Ганни Черкаської, вчительки української мови і літератури з Запоріжжя. (uamodna.com/info/)

КАЗКА ПРО УКРАЇНСЬКУ КОРОЛЕВУ

[Ганна Черкаська](#)

Давним-давно, ще у XVI ст. у далекій Іспанії жив шляхетний гранд дон Лачерда. Він служив при королівському дворі, але мав необачність впасти в око ласолюбній королеві. Не бажаючи торгувати власною гідністю, ідальго покинув Мадрид задля подорожі до Святої землі. Довгим і небезпечним був його шлях: звідав він напад п'ратів; потрапив у турецький полон; побратався з запорізьким козаком Адамом Борковським. Разом вони втекли з неволі й дісталися України. В Україні дон Лачерда познайомився з родиною побратима. Узнав, що знаменитий полковницький рід Дунін-Борковських веде витоки від князя Ярослава Мудрого. Закохався іспанець у сестру побратима, одружився й довго, щасливо жив. А вже його нащадки повернулися до Іспанії.

Прошло ще майже три століття, але історія побратимів не забулася. Нащадок козака член французької Академії наук, граф Андріан Георг Борковський поїхав до Іспанії, щоб відвідати сім'ю прапрадідового побратима. І у старовинному замку Сан-Педро де Карденья біля міста Бургос його заворожила грандеса Марія-Клара де Кастро Лачерда Медіна-Челі, правнука побратима стала йому дружиною. І від великого кохання 3 березня 1888 р. з'явилася дочка Кармен-Альфонса-Фернанда-Естрелла-Наталена.

Великі випробування випали маляті: мати померла під час пологів, батько з горя відправився у наукові експедиції до Африки, Цейлону. Та врятувала дитинство Наталени добра Волинська фея, бабуня Теофілі з роду Домонтовичів. Недалеко від Луцька серед українських пісень та польських казок пройшли п'ять років Наталени. Після смерті бабуні дівчинку забрав добрий монах Еугенію, брат матері. Пробула Наталена дванадцять років у монастирі у французьких Піренеях. За ці роки вона до польської та

української додала арабську, італійську, іспанську, латину, французьку мови. Протягом "монастирських" років навчилася їздити на конях, фехтувати, стріляти.

Наша красуня була родичкою королів, тому жила в Мадриді, часто бувала у королівському палаці Ель Ескоріаль, мала вільний доступ до королівського двору, бавилася зі старшим на рік від неї майбутнім королем Іспанії Альфонсом XIII. Та коли у серці короля заясніло кохання, королева-мати наказала сімнадцятирічній Наталені виїхати з Іспанії. Юнка приїхала до Києва, де жив батько з мачухою. У батьковому домі взялася за вивчення чотирьох слов'янських мов: польської, щоб розмовляти з батьком, чеської – з мачухою, російської – бо то державна мова імперії, та української, якою розмовляла прислуга, київські вулиці.

У повісті "Без коріння" Королева передала напучування батька щодо вивчення російської мови: "Вміти "їхньої" мови докладно й поправно – тобі не личить. Отже, вважай, щоб коли заговориш "по-їхньому", кожен зразу пізнав, що ця мова – тобі чужа!" Графиня навчалася в інституті шляхетних панянок. Музику їй викладав композитор Микола Лисенко, який сам вибирав собі учениць. Наталені він подарував музичну мініатюру "Зоря з місяцем", написану у її присутності, з написом "Моїй учениці".

Та злі сили навіяли батькові облудну думку видати дочку заміж. Вони силоміць заручили Наталену з ротмістром Кисілевським. Щоб не віддаватися нелюбові, Наталена віддалася науці: закінчила Петербурзький

археологічний інститут, стала доктором археології (фахівцем із єгиптології). А мана з одруженням не відпускала батька, тому графиня зважилася закінчити ще й Петербурзьку академію мистецтв. У салонах Петербурга і Варшави з успіхом експонувалися її картини. Брала Наталена уроки співу в консерваторії – у класі знаменитого професора Олександра Мишуги, який відкрив у Наталени-Кармен величезне голосове обдарування і радив вступити до опери.

Одного вечора на балу Наталену познайомили з перським дипломатом – сорокарічним князем Іскандером Гакгаманішем ібн Курушем. "Небезпечні арабески приятельства" обернулися на велике кохання, тому заручини з ротмістром Кисілевським скасували. Наталена заручилася зі східним князем і вирушила до Персії, де княжий рід Ахаменідів, з якого походив Іскандер, радо прийняв майбутню невістку. Та напередодні весілля дівчина втекла, бо виявила, що треба змінювати релігію. Жила у Мадриді, у Мадридському університеті студіювала археологію і маврознавство (мову, мистецтво). Поновила знайомство з королем Альфонсом XIII – заворожений її талантом і вродою, він часто відвідував Кармен у домі її дядька. Але до королеви-матері швидко дійшли чутки про монарше захоплення, тож перед Кармен-Наталеною поставили вимогу: або негайно до монастиря, або геть з Іспанії – і не повертатися. Вона вступила до трупи французького театру; з успіхом співала партію Кармен у Парижі, Венеції.

І знову чорні сили накрыли крилом долю Наталени. Навесні 1914 року вона приїхала в Київ до смертельно хворого батька, попрощалася навіки. І почалася перша світова війна. Графиня стала сестрою милосердя в діючій армії: три роки на передовій, три поранення, перенесла тиф, кілька запалень легень, і отримала простий солдатський хрест "За хоробрість". І знову доля звела її з командиром Дикої дивізії князем Іскандером Гакгаманішем. Коханому Наталена зізналася, що втекла від одруження, бо не хотіла зрікатися християнства. Закоханий Іскандер охрестився, вони обвінчалися та до Варшави. А після медового місяця – ціла діжка дьогтю: князь загинув на фронті, а Наталена після поранення стала інвалідом.

Разом із мачухою Наталена поїхала до Праги, дорогою зупинилися у Красному під Львовом у родичів, де мачуха померла. Наталена дісталася Праги, зустріла там київського знайомого, колишнього діяча Центральної Ради Василя Короліва-Старого. 42-річний Василь Королів шукав друга для

сімейного життя й запропонував "Наталії Ковалевській" (під таким іменем вона жила в Чехії) створити "сімейну кооперативу".

Вони одружилися, купили скромний будиночок у містечку Мельник біля Праги – й почали життя спочатку. Чоловік читав лекції в Українській Господарській Академії в Подєбрадах, писав, а на прожиття заробляв, малюючи ікони, розмальовуючи церкви на Закарпатті. Дружина допомагала, підготовляла зразки ікон, оформляла орнаментальні композиції. Наталені пропонували роботу на кафедрі єгиптології в Паризькому університеті, але вона "відмовилась, щоб не роздвоюватись, бо рішуче вступила на шлях української письменницької творчості".

Наталена з 16 років успішно друкувала свої новели у французькій пресі, мала високі оцінки від батькового друга Анатолія Франса. Василь Королів-Старий заохотив дружину взятися до письменства українською мовою: "У французів багато авторів, авторів оригінальних, а українська література ще вбога..." Наталена Королева стала українською письменницею: за чотири роки видала шість книг. Глибокі знання з історії, талант оповідача допомогли Наталені Королеві заснувати пригодницький жанр в [українській літературі](#). Вона збрала сімейний архів, дослідила долі побратимів Борковського та Лачерда, написала повість "Предок", легенди старокиївські. Уклала українсько-французько-чеський, чесько-український та французько-український словники.

У грудні 1941 р. Василь Королів поїхав у Прагу, щоб забрати книжки з друкарні. Він повернувся додому, привітався з дружиною і впав мертвий на порозі хати. Лікар сказав, що то інфаркт. Згодом дружина дізналася, що його допитували в гестапо, підозрюючи у зв'язку з УПА.

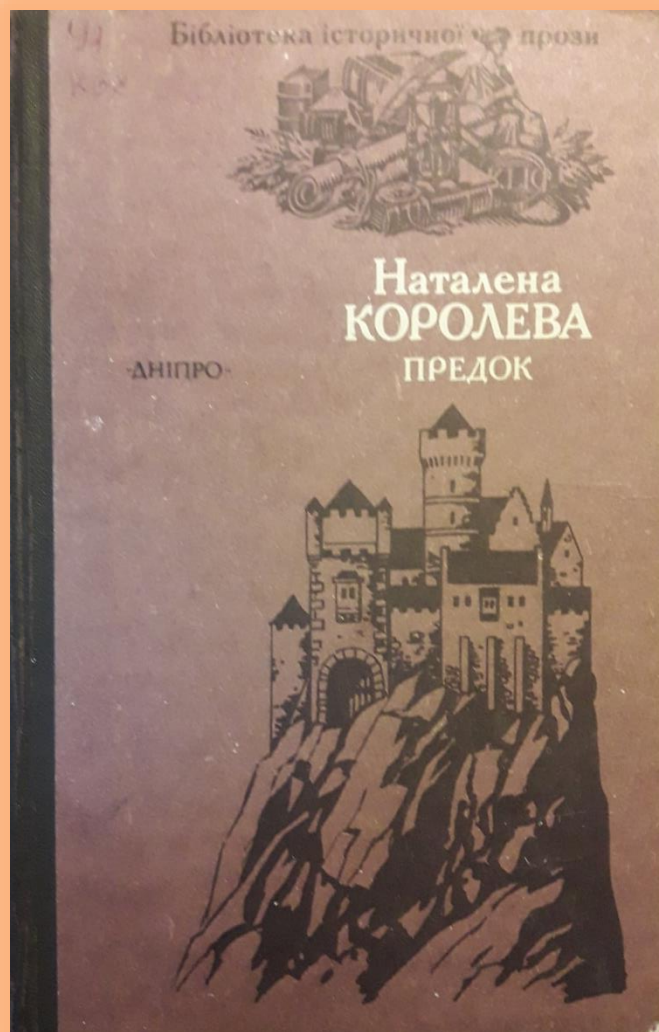
Наталена Королева привела справи в порядок і прожила ще 25 років у осиротілому гнізді.

Наталена Королева вірно оберігала та розвивала українську мову, не забувала слів батька: "Пам'ятай, що лицарський обов'язок і присяга зобов'язують боронити всякого скривдженого і воювати за слабого" – "Valgame Dios!".

Королева української літератури лишила світ по-англійськи: 1 липня 1966

р. у м. Мельнік, Чехословаччина, письменниця, доктор археології, художниця 78-річна Наталена Королева відійшла.

Книга, яка зберігається в бібліотеці ОІППО

Королева Н. Предок: історичні повісті. Легенди старокиївські/ Наталена Королева; упоряд. , авт. післямови а приміт О.В. Мишанич. – К.: Дніпро, 1991, -- 670 с.: іл. – (Б-ка історичної прози)

Авторка історичних повістей та легенд Наталена Королева, дочка польського графа й іспанки зі старовинного роду серцем і душею прилучилась до української культури. Своєрідне європейське виховання, широта інтересів дозволили письменниці звернутися і до європейських, і до світових тем, окрім суто українських. Повісті та легенди, що ввійшли до видання, переносять читача в давні часи.

Інші книги Наталени Королеви, які можна знайти на просторах інтернету та у книгарнях України. Паперові та електронні

